PSIHOLOGIE SOCIALĂ

CALITATEA VIEŢII ŞI INTEGRAREA SOCIALĂ A PERSONALITĂŢII

QUALITY OF LIFE AND SOCIAL INTEGRATION

Ludmila ANŢIBOR

Cuvinte-cheie: stil de viaţă sănătos, calitatea vieţii, componenta psihologică şi socială a noţiunii de sănătate, dezvoltare morală şi spirituală, dimensiune morală, autodeterminare, identitate, identitate prematură, identitate realizată, identitate socială, identitate personală.

Abstract

În articolul dat este analizat subiectul cu privire la direcţiile, în special, la esenţa dezvoltării sănătăţii, care trebuie corelate cu problema esenţei şi naturii umane. Componenta psihică integrală (generală) a sănătăţii este cea mai sensibilă şi, totodată, cea mai flexibilă pentru toate acţiunile lumii sociale şi se formează sub influenţa lor nemijlocită. Problema calităţii vieţii în contextul dat se analizează din punctul de vedere al formării şi dezvoltării identităţii personalităţii. Elementul structural de baza al identităţii este autodeterminarea ce constituie unele decizii cu privire la propria personalitate, viaţă, valori. Acestea pot fi interiorizate drept aşteptări a părinţilor (identitate prematură) sau formate în urma depăşirii crizei de identitate (identitate realizată).

Keywords: healthy lifestyle, quality of life, physical, psychological and social health, moral development, spirituality, personal integrity, early identification, achieved identity**, social identity.**

Summary

This article describes the topic basing on different directions, especially on the essence of health development, which must be correlated with the problem of essence and human nature. The integral (general) mental component of health is the most sensible, and, in the same time the most flexible for all social actions, and is formed under their direct influence. The basic structural element of identity is self-determination which constitutes some decisions about human personality, life values. They can be internalized as parent's expectations (early identification) or formed after overcoming the identity crisis (achieved identity).

Noţiunea de calitate a vieţii reprezintă o noţiune evaluativă complexă ce semnifică şi dezvăluie atât conţinutul specific al însăşi vieiţii umane,"starea lumii" în anumite condiţii sociale, cât şi orientarea valorică a vieţii. Conceptul de „stil de viaţă sănătos", ca şi "calitatea vieţii", se defineşte, în sens larg, ca un mod de viaţă bazat pe principiile de moralitate, de organizare ra ţională a muncii şi a unor rela ţii interpersonale mature, care pot fi realizate numai atunci

când actorii acestei interacţiuni pocedă un nivel înalt de dezvoltare a conştiinţei de sine.

În existenta cotidiană, în conştiinţa naivă a omului, de regulă, se păstrează doar acea parte a conceptului de sănătate care se referă la componenta fizică din „concepţia de sine" a personalităţii. Componenta psihosocială a Eu-lui este ignorată sau, pur şi simplu, se consideră că viaţa spirituală a omului influenţează prea puţin starea lui de bine. Cu toate acestea, realitatea existenţei umane, caracteristicile semantice centrate pe valoare şi sens influenţează asupra felului de a fi şi de a se raporta la o altă persoană, la lume în general. Dar omul nu se poate cunoaşte numai prin el însuşi, el are nevoie de raporturi nemijlocite cu alţi indivizi în care să se oglindească şi să se recunoască.

Pentru a găsi viaţa satisfăcătoare şi rezonabilă este nevoie de o imagine personală adecvată şi realistă. Stabilirea de relaţii interpersonale este şi un prilej de autocunoaştere. Imaginea de sine este expresia integrală a modului în care se reprezintă pe sine un individ uman, „produs final" al procesului de cunoaştere şi înţelegere a omului pe sine însuşi şi este acceptată de altul. Concepţia de sine se formează în procesul activităţii şi comunicării subiectului prin identificare şi comparatie cu alţii, analiza gândurilor, sentimentelor, activităţii şi comportării proprii şi conştientizarea aprecierilor celor din jur.

Importanţa interacţiunii interpersonale, a cunoaşterii celuilalt în construcţia imaginii de sine, a fost multă vreme mascată în gândirea occidentală de recunoaşterea dictonului atribuit lui Socrate: "Cunoaşte-te pe tine însuţi", nu numai ca scop al activităţii de cunoaştere, ci şi ca premisă a acesteia. Gândirea europeană, de la care a fost preluată şi dezvoltată problematica ei în psihosociologia interacţiunii interpersonale, a fost grăbită în descoperirea drumului şi mijloacelor cunoaşterii de sine, uitând că aceasta trece şi prin cunoaşterea celuilalt.

Erwing Goffman în lucrarea „The presentation of self in everyday life" a arătat că atunci când un individ intră pentru prima dată în relaţii cu ceilalţi se produc două fenomene principale: ceilalţi obţin informaţii despre el; şi individul creează o anumită impresie despre sine [4].

Dar, în primul rând, ceilalţi încearcă să obţină informaţii nu pur şi simplu, ci după o strategie, într-un anumit mod, şi anume, despre "noul venit" al acestei relaţii şi, în plus, ei actualizează acele informaţii pe care deja le posedă despre această persoană. Acest "venit" va încerca să creeze o anumită impresie despre sine, şi ea va fi conformă cu interesele persoanei. În al doilea rând, individul construieşte această impresie în funcţie de modul în care îşi defineşte propria situaţie şi de concepţia lui despre sine deja formată.

Robert Freed Bales şi-a propus să ofere un ghid de suplimentare şi cercetare a observaţiilor naturale în scopul perfecţionării „înţelegerii personalităţilor şi grupurilor în situaţiile cotidiene". Bales a insistat asupra faptului că înţelegerea comportamentului unei personalităţi este dependentă de cunoaşterea modului în care ceilalţi reflectă aceeaşi situaţie [1]. Având în vedere aceste unghiuri de abordare a interacţiunii interpersonale şi, mai ales, rolul factorilor cognitivi în interacţiunea interpersonală, cercetătorul român Cătălin Mamali

a încercat să depăşească anumite erori efectuate în acest domeniu. Procesul de cunoaştere în care se angajează persoanele aflate în interacţiune are, în viziunea sa, ca punct principal de plecare, considerarea celor aflaţi în interacţiune ca posedând un dublu status cognitiv de observaţi şi observatori. Cunoaşterea celuilalt şi cunoaşterea de sine pot fi astfel, în acelaşi timp, obiect de cunoaştere atăt pentru Ego cât şi pentru Alter [4].

Această perspectivă nu exclude posibilitatea transformării sau reducerii unei părţi aflate în interacţiune la simpla poziţie de obiect, ceea ce creează anumite condiţii pentru apariţia unor situaţii de manipulare interpersonală. Se ştie că în definirea conceptului de manipulare de asemenea se identifică două fenomene importante caracteristice procesului de cunoaştere interpersonală şi de autocunoaştere, şi anume: atribuirea comportamentului altei persoane dorinţa de a-l înşela pe partenerul său de interacţiune şi dorinţa manipulatorului de a profita de un venit din propria activitate, în defavoarea altei persoane.

De asemenea în definirea structurii intercunoaşterii trebuie să se facă distincţie între procesele cognitive care o compun şi obiectul intercunoaşterii. În ceea ce priveşte analiza structurii intercunoaşterii din perspectiva proceselor cognitive care o compun, C. Mamali menţionează că în diferite situaţii de interacţiune interpersonală nu sunt angajate în aceeaşi măsură toate procesele cognitive. Celălalt element al structurii intercunoaşterii, şi anume obiectul ei, este mai sesizabil la nivelul comportamentului interpersonal cotidian [4].

Este adevărat că compararea cu altul şi înscrierea individului în contextul social constituie matrice în care se cristalizează imaginea de sine extrem de importantă în procesul de socializare, iar dezvoltarea independenţei în relaţiile cu maturii (părinţi, învăţători, străini) este acea „plămadă" din care se formează personalitatea. Dar socializarea, care reprezintă cel mai amplu şi cel mai complex proces prin care individul devine nu doar o fiinţă socială, ci şi umană ca atare nu poate fi concepută în afara unor relaţii intim-personale. De exemplu, caracterul intim-personal, prietenos al unor relaţii se manifestată în familie prin prezenţa unei dragoste profunde, iar în prietenie prin respect reciproc, încredere şi sinceritate. Acest stil de comunicare nu este afectat de sentimentul posesiv şi gelozie care îl învaţă pe individ de a fi tolerant la diferenţele care există între Eu şi non-Eu.

Adevărul este că, pe langă relaţii sociale generale, noi toţi beneficiem de faptul să avem un prieten special sau un confident. Fiinţa umană caută şi în mod impulsiv şi într-un mod conştient tovărăşia semenilor săi. Când cineva este lipsit de această relaţie intimă sau această relaţie este nepotrivită, atunci acesta este predispus mai mult decât ceilalţi la un nivel scăzut de satisfacţie a existenţei sale. Intimitatea psihologică, susţinerea psihologică şi acceptarea din partea unei persoane dragi îi permit persoanei să afle adevărul despre sine şi în felul acesta Eu-l ei capătă o stabilitate, integritate prin care şi devine mai puternic.

Ca proces şi rezultat, identitatea poate fi definită ca o structură psihosocială complexă, ce se formează şi se dezvoltă de-a lungul întregii vieţi, şi include toate variantele de combinare

a particularităţilor personalităţii, determinate de factorii biologici, psihologici, sociali şi culturali. Proiectarea detaliată a fenomenului de identitate a fost reprezentată în celebra lucrare a lui H.Èrikson "Copilăria şi societatea" (1950). După Èrikson, procesul de formare şi dezvoltare a identităţii constă în "protejarea integrităţii şi a experienţei individuale a omului, care-i permite de a anticipa riscurile interne şi externe şi de a stabili un echilibru al abilităţilor personalităţii cu oportunităţi sociale" [10, p. 8].

În cadrul orientării interacţioniste studiile de analiză a formării identităţii omului se realizează conform teoriei de formare a conceptului «Eu» a lui J. Mead. Cercetătorul evidenţiază două tipuri de identitate: conştientă şi inconştientă. După J. Mead, "*identitatea inconştientă*" se bazează pe procesul de acceptare, pe aşteptările grupului social căruia ea îi aparţine, normelor şi obiceiurilor caracteristice acestui grup social. Atunci când omul începe să reflecte propria personalitate şi comportamentul său, apare "*identitatea conştientă*". Mead susţine ideea că identitatea percepută nu-l separă pe om de alţi oameni, şi nu desemnează o autonomie absolută a individului de societate, dimpotrivă, identitatea conştientă, la fel ca şi socializarea, se formează cu ajutorul unor categorii dobândite prin interacţiunile sociale cu ajutorul limbajului [6].

Deci, conştientizarea procesului de identitate înseamnă apariţia unei situaţii de libertate relativă, desfăşurarea procesului de individualizare a omului. Ca urmare, persoana încetează să urmeze numai un model de ritualizare a interacţiunii. Activitatea, comportamentul ei se desfăşoară deja după un anumit plan, prin tactici gândite, având un scop şi obiective bine determinate.

Conform opiniei lui J. Mead, la naştere omul nu are nici o "identitate", ea apare ca urmare a experienţei sale sociale, a interacţiunii cu alte persoane. Astfel, în concepţia dată accentul este pus asupra determinării sociale a procesului de identitate: ea apare numai atunci când are loc implicarea individului într-un grup social, în procesul de interacţiune, comunicare cu membrii acestui grup. Dezvoltarea identităţii vine de la etic confuz (inconstient) spre o identitate percepută (conştientă).

În cadrul orientării cognitiviste problema identităţii a fost dezvoltată din punct de vedere socio-psihologic ca teoria identităţii sociale (Tèdžfel, 1982) şi teoria autocategorizării (Turner, 1985). Tèdžfel şi Turner evidenţiază identitatea personală şi cea socială, care sunt analizate ca fiind categorii ce se exclud [după 9].

Mecanismul principal care iniţiază procesul de actualizare a identităţii constituie o structură motivaţională orientată spre un rezultat – *stima de sine*. Omul va recurge la o formă de comportament intergrupal (actualizând identitatea socială) dacă aceasta este cea mai scurtă cale pentru a obţine o autoapreciere pozitivă şi a estima stima de sine. În cazul când el poate atinge acest scop la nivel de comunicare interpersonală (actualizând identitatea personală), el nu mai simte necesitatea de a exersa forme opuse de comportament.

În lucrările lui A. Waterman (1985) vizând analiza procesului de identitate a personalităţii se subliniază aspectul de "valoare-sens" şi aspectul volitiv în dezvoltarea comportamentului. El lansează ideea că formarea unei identităţi

implică procesul de alegere a obiectivelor, valorilor şi credinţelor. Această alegere este actualizată în perioada de criză de identitate, pentru a defini în continuare sensul vieţii.

Deci, formarea identităţii personale constituie un proces care trece printr-un moment de criză. Criza de identitate presupune o situaţie de alegere: începând cu situaţia de alegere a şcolii, ocupaţiei profesionale şi se încheie prin căutarea scopului şi a sensului propriei existenţe. Elemental structural de bază al identităţii este *autodeterminarea*, ce constituie unele decizii cu privire la propria personalitate, viaţă, valori şi sunt formate în urma depăşirii crizei de identitate (*identitate realizată*). Acestea reprezintă un mod constructiv de soluţionare a crizei. De asemenea, ele pot fi interiorizate drept aşteptări ale părinţilor, în acest caz putem vorbi de *identitate prematură*, care este instabilă şi în orice moment de criză, de apariţie a unor situaţii dificile devine un pericol, obstacol în dezvoltarea personalităţii. Dar, criza de identitate nu întotdeauna se completează cu formarea unei unităţi de identitate – autodeterminarea. Este posibilă şi o variantă distructivă a impactului crizei de inentitate asupra vieţii omului, inclusiv şi a celor din jurul lui, care în ultimul timp devine tot mai răspândită şi capătă un caracter tot mai agresiv, de exemplu: conflictul dintre individ şi societate; precum şi între lăuntricul omului şi lumea exterioară; între necesitatea lumii în această personalitate şi pierderea de către om a propriului "Eu".

Varianta distructivă de soluţionare a situaţiei de criză se întâmplă atunci când persoana nu vede nevoia de autotransformare, nu observă alternativele de care dispune pentru a face o alegere. În acest caz efectele negative pot fi:

- senzaţia de neputinţă;
- un nivel ridicat de anxietate;
- lipsa de încredere în viitor;
- fondul emoţional redus;
- înţelegerea absurdităţii existenţei sale;
- apariţia stării de depresie şi tentative de sinucidere;
- pierderea încrederii în sine şi în alţi oameni etc.

Omul nu întotdeauna înţelege ce se petrece cu el şi declară că el e în regulă, nu are nevoie de a schimba ceva în viaţa lui. Încercând să scape de starea emoţională negativă provocată de urmările soluţionării crizei de identitate după varianta anomală (*distructivă)*, pentru a-şi forma identitatea, persoana încearcă să adere la un grup care are un statut pozitiv în societate, să preia normele şi valorile lui, de a se ascunde în spatele unui rol social, pentru a scăpa de nevoia de a lua o decizie personală. Această cale este caracteristică pentru formarea unei identităţi sociale.

Identitatea personală şi cea socială pot fi percepute ca două dimensiuni în care autoidentitatea se autoechilibrează. Dimensiunea verticală este identitatea personală – ce oferă o conexiune cu istoria vieţii omului, iar dimensiunea orizontală este identitatea socială – ea oferă posibilitatea de a experimenta în diferite roluri, de a realiza cerinţele şi posibilităţile rolului. Dobândirea rolurilor sociale şi vitale impune persoana să privească cu alţi ochi la multe lucruri în viaţă.

Stabilirea şi menţinerea acestui echilibru are loc prin utilizarea tehnicilor de interacţiune. Prin interacţiune persoana exersează identitatea proprie,

încercând să corespundă aşteptărilor de reglementare ale partenerului. Totul decurge după cum „personajul" din teatru şi din creaţia literară exprimă nevoia de previzibilitate a comportamentului celuilalt din faţă şi de căutare a unei atitudini reciproce fară de care viaţa socială nu este posibilă. În acelaşi timp, prin interacţiune omul se străduieşte să-şi exprime şi "unicitatea" proprie – individualitatea sa.

N. V. Antonova a propus două grile pentru măsurarea gradului de dezvoltare a calităţilor umane asociate cu identitatea [6]:

1. rezistenţa - slăbiciunea identităţii;
2. public - privat în identitate.

Pe baza acestor două scale, putem delimita patru variante extreme de dezvoltare a identităţii:

- identitate puternică, deschisă – se formează prin solutionarea normală a crizei de identitate, căutarea activă a Eu-lui şi, ca rezultat, formarea identităţii. Personalitatea în acest caz nu pierde ocazia de a se modifica. Dar schimbarea nu presupune pierderea a ceea ce este mai bun din Eu-l său „trecut". Aici se simte unitatea dintre trecut cu prezentul şi viitorul, ce creează un sentiment de orientare spre scop, conştientizarea semnificaţiei vieţii proprii. Un astfel de om are o poziţie internă proprie şi nu reprezintă o reflectare simplă a speranţelor celor din jur. Prin aceasta se manifestă puterea identităţii proprii;
- identitate puternică, închisă – persoana se caracterizează prin imaginea Eu-lui stabilită odată şi pentru totdeauna, care rămâne a fi neschimbată. Ea preferă să rămână în limitele stereotipurilor formate şi nu doreşte să se schimbe. Posibil că acest lucru se datorează fricii de a fi exupusă o dată în plus la criza de identitate, la pierderea identităţii proprii. Această teamă, probabil, este determinată de faptul că ieşirea din situaţia de criză nu a fost în întregime conştientizată. Posibil că identitatea a fost achiziţionată prin identificarea cu grupul;
- identitate publică (deschisă) slabă (difuză) – oamenii simt sensul suferinţelor proprii şi în mod activ trec prin achiziţionarea identităţii. Ei încearcă diferite moduri de comportament şi de comunicare, caută surse din literatură etc.;
- identitate privată (închisă) slabă (difuză) – persoanele simt vag că fac ceva greşit, dar nu ştiu cum să facă, şi nu văd perspective pentru autotransformare. Posibil că închiderea este determinată de încercările nereuşite, cu efecte traumatizante suferite în trecut. Se poate de presupus că acest lucru se datorează urmărilor premature ale identităţii asimilate de la părinţi, atunci când în imaginea lumii şi locului său în această lume accentul este pus pe faptul că căutarea independenţei personale este lipsită de etică. Alte componente ale identităţii aproape că nu sunt formate, ceea ce explică suferinţele persoanei. Calea pentru autodeterminarea personală este închisă. Aceste persoane trec printr-o criză distructivă.

Aflându-se într-o permanentă căutare a identităţii, personalitatea încearcă să se afirme în ceea ce are ea unic, singular, prin intermediul unui proces de comparare cu membrii grupului său de apartenenţă. Această diferenţiere are în vedere stabilirea unui contrast între sine şi altul, în scopul de a se face cât mai vizibil, cât mai uşor de remarcat de către ceilalţi [5].

Identitatea socială este rezultatul

unui proces de clasificare socială, care este definit ca un proces cognitiv fundamental, care îi permite persoanei să organizeze informaţia despre lume. Categorizarea implică un proces intelectual de subliniere a diferenţelor între categorii şi de a atenua diferenţele dintre elementele din aceeaşi categorie (aşa-numitul principiu metacontrast). Odată fiind clasificaţi ca membri ai unui anumit grup social, membrii acestui grup vor căuta să menţină sau să realizeze o identitate clară şi social pozitivă.

Nevoia de identitate personală şi grupală este imperios trăită de individ, ca o cerinţă a echilibrului său psihic şi, totodată, o condiţie a întelegerii sale cu ceilalţi. Această nevoie poate fi satisfăcută în cadrul unor relaţii socioafective pozitive, în cadrul aspiraţiilor de autoafirmare şi autorealizare într-un mediu cultural existent – ceea ce presupune procesul de formare a *identităţii culturale* a individului. Dificultăţile ce apar în cadrul perceperii diversităţii diferitor dimensiuni personale şi comportamentale cel mai pregnant se evidenţiază în cadrul interacţiunii grupurilor etnice.

Percepţia din cadrul contactelor intergrupale este una prezumtivă, bazată pe o intercomunicare şi intercunoaştere superficială, generând stări tensionate, neîncredere, neînţelegere şi conflicte în relaţii dintre etnii. Dacă mai există şi o memorie colectivă plină de prejudecăţi, aceasta poate împiedica formarea unor percepţii sociale corecte ale persoanei, precum şi ale grupurilor etnice [2].

De asemenea relaţiile de estimare a unei persoane se reflectă în capacitatea sa de a conviețui într-o comunitate umană care este definită de morală. *Dimensiunea morală* a personalităţii – este o măsură de dominare umană asupra lui însuşi, o măsură de resposabilitate pentru el şi pentru ceea ce face.

Prin morală se înţelege totalitatea principiilor şi normelor de viaţă, a regulilor de comportament ale oamenilor, caracteristice unei societăţi pe o anumită treaptă de dezvoltare a ei [3]. Respectiv dezvoltarea morală corespunde modului în care fiinţele umane ajung să rezolve discrepanţele dintre nevoile lor egoiste şi egocentriste şi obligaţiile de a acţiona în favoarea nevoilor celorlalţi. Componentele moralităţii sunt:

- emoţională – trăirea şi cunoaşterea unor sentimente relevante din punct de vedere moral. Componenta aceasta este vitală pentru că puternicele reacţii afective ne fac să empatizăm atunci când suntem martorii dificultăţilor altei persoane sau ne fac să ne simţim vinovaţi dacă noi suntem cei care au cauzat dificultăţile;
- raţională – fiinţele umane gândesc activ despre propriile experienţe socile, iar înţelegerea le permite acestora să emită judecăţi morale din ce în ce mai sofisticate despre acţiunile considerate corecte sau incorecte; înţelegerea bună de către ei a adevărului că fiecare faptă are atât părţi pozitive, cât şi negative în planul evaluării ei morale, precum şi că ceea ce pentru unii oameni este moral poate să nu fie aşa pentru alţii, împreună cu înţelegerea întregii complexităţi şi ambiguităţi a estimărilor morale ale faptelor oamenilor;
- comportamentală – comportarea oamenilor în conformitate cu sistemul opiniilor etice ale acestora. Moralitatea reglementează comportamentul atât al individului în parte cât şi al societăţii în general.

Valoarea sa se extinde, se evidenţiază prin metoda „de la contrariu”: coezi-

unea socială nu poate fi creată nici prin constrângere, sau chiar lege. Rolul conştiinţei în morală este destul de mare. Fiecare faptă, linie de conduită sau mod de viaţă în ansamblu pot fi motivate şi apreciiate. Cerinţele morale, prescrise oamenilor, şi controlul asupra îndeplinirii lor se efectuează prin mijloace de înrâurire spirituală (de exemplu, sentimentul datoriei).

Deşi moralitatea este protejată de o organizare socială cooperantă, multiierarhică, moralitatea are rădăcini în fiecare dintre principalele faţete ale psihicului uman.

Incapacitatea de a stabili relaţii cu cei din jur, nivelul înalt de vulnerabilitate sunt un obstacol în realizarea scopurilor dorite. Teama de eşec prevalează asupra dorinţei de a reuşi. În conştiinţa religioasă acest sentiment, de obicei, este caracterizat ca un sentiment de venerare. Prin natura sa este nivelul cel mai înalt de dezvoltare al atitudinii de respect şi recunoştinţă. Dar acest sentiment nu apare de la sine, ci împreună cu alte sentimente (de exemplu, ruşinea), sunt influenţate de aspecte sociale şi morale. În urma acestor influenţe apar noi sentimente ca, de exemplu, pietatea. Şi această virtute este considerată de către om drept o datorie.

Natura acestor sentimente noi, din punct de vedere emoţional, reprezintă nu altceva decât frica faţă de divinitate, transformată în linişte sufletească, şi totodată considerând în limitele normalului toate ritualurile efectuate (recunoştinţă, ascultarea, jertfirea etc.). De exemplu, în viaţa de zi cu zi, toate aceste sentimente de venerare sunt păstrate şi menţinute într-un muzeu al valorilor [8]. De cele mai dese ori, oamenii simt un fior la contactul cu obiectele care au aparţinut personalităţilor celebre (savanţi, scriitori, compozitori etc.), chiar dacă aceste obiecte sunt des întâlnite în practica cotidiană. Profanarea obiectelor sfinte trezeşte la om şi mai mult dorinţa de a le proteja. De aici şi apar acele acţiuni eroice în care oamenii se identifică cu întregul.

Prin urmare, modul nostru de a comunica cu alţii, relaţiile interpersonale constructive conştiinţa de sine şi moralitatea determină calitatea vieţii noastre. Dar pentru a deveni un tot unitar cu lumea, o persoană poate nimeri într-o situaţie, stare de dependenţă de o altă persoană, un grup sau o instituţie socială etc. De exemplu: omul cu umilinţă tinde, şi deseori stabileşte nişte relaţii de supunere cu o persoană autoritară; iar cea autoritară şi ahtiată după putere caută şi intr-adevăr o găseşte pe cea umilită. Atunci când ele se găsesc una pe alta, deseori ele formează, stabilesc nişte relaţii de alianţă. Dar această alianţă împiedică dezvoltarea personalităţii, mişcarea ei spre o integritate psihologică adevărată.

În concluzie, pentru formarea identităţii "Eu"-lui unei persoane este important de a stabili relaţii interpersonale sănătoase, mature bazate pe respect reciproc. Deci, calitatea vieţii umane în societate depinde de stilul de viaţă al membrilor acestei societăţi, de măsura în care ei acceptă ceea ce învaţă unii de la alţii, de respectul şi sprijinul pe care-l oferă reciproc, măsura în care ei îşi alătură forţele pentru o comunitate bună şi unesc în continuă îmbunătăţire a vieţii materiale şi spirituale.

Referinţe:

1. Bales R. F. *Personality and interpersonal behavior*. - New York, 1970.

2. Bolocan L. *Explorarea diversită ţii culturale din perspectiva etnopsihologică.*// Conf. didactico-şt. „Bilanţul activităţii ştiinţifice a USM in anii 2000-2002”, 30 sept. – 6 oct. 2003: Rez. comun. – Ch.: CE USM, 2003. – p. 321-322.

3. *Dicţionar de etică* /traducere din ruseşte de O. Cerbeanu. – Editura „Cartea Moldovenească”, 1981. – 350 p.

4. Mamali C. *Intercunoaştere.* - Ed. Ştiinţifică, 1974.

5. Milcu M. *Psihologia relaţiilor interpersonale: competiţie şi conflict.* - Iaşi: Polirom, 2008.

6. Антонова Н. В. *Проблема личностной идентичности в интерпретации современного психоанализа, интеракционизма и когнитивной психологии.* // Вопросы психологии. – 1996. № 1. - с.138.

7. Павлова О. Н. *Идентичность: история формирования взглядов и ее структурные особенности.* – М., 2001.

8. Прокофьев А. В. *Социальная справедливость: философские концепции и перспективы.* //Сектор этики Института философии РАН. Этическая мысль. – Вып. 2. – М.: ИФ РАН. 2001. – с. 62.

9. Сушков И. Р. *Социально-психологическая теория Джона Тернера.* // Психологический журнал. - 1993. - Т. 14. - № 3. - с. 115-125.

10. Эриксон Э. *Идентичность: юность и кризис.* - М., 1996.